

Vyjděte s barvou ven!

Letos na jaře by bylo Filipu Havlíčkovi dvacet. Jeho život však vyhasl již před pěti lety, kdy se oběsil na zahradě domu svých rodičů. Motivem sebevraždy byla chlapcova obava, že většinová společnost nebude tolerovat jeho homosexuální orientaci. Filipovu tetu, moderátorku Ester Janečkovou, tato tragédie hluboce zasáhla a zároveň vyburcovala k aktivitě. Podílela se na založení poradny S barvou ven, která pomáhá gayům, lesbám, bisexuálům a transsexuálům s coming outem, tedy s akceptováním a odtajněním své jinakosti.

TEXT: JAN NEJEDLÝ; FOTO: ARCHIV

6 RODINA A ŠKOLA

Jak je možné, že člověk nepozná, že někdo blízký se chystá zabít?

Na Filipově pohřbu se promítaly jeho fotky. Za dvacet minut promítání se tam objevila snad jediná fotka, kde se Filip nasmál od ucha k uchu. On byl veselý kluk, bavič. Tehdy mi došlo, jak je potřeba nedat na první dojem. Někdy ti nejveselejší lidé ukrývají uvnitř velkou bolest a nás nezapadne se podívat za jejich masku.

Váš synovec se zabil kvůli obavám z homofobní společnosti. A přitom ve vaší rodině nebyla homosexualita žádným tabu.

Moje nejstarší sestra je lesba. Už skoro třicet let žije ve vztahu s úžasnou partnerkou, která je mojí nejlepší švagrovou na světě.

Předpokládám, že Filip znal vaši sestru i její partnerku.

Znal. Vyrůstal v rodině, kdy jsme se všichni setkávali, stýkal se i se svými tetami. Je pro nás nepochopitelné, že se na ně neobrátil. Moje sestra je navíc psychiatrickou a její partnerka psychoterapeutkou. My jako rodina jsme Filipovu homosexualitu předpokládali už od jeho tří čtyř let. Mám podobně staré syny jako Filip. Vyrůstali společně a bylo vidět, že Filip je odmalinka jiný. Zajímaly ho jiné věci, rád zpíval, tancoval, zajímal se o módu, pomáhal s vařením. Byl hodně citlivý, rád se předváděl. Přišlo mi, že bude gay. Když jsme se o tom v rodině bavili, říkali jsme, že počkáme, až o tom bude sám chtít mluvit, což byla asi chyba. Pořád probíráme, co jsme mohli udělat jinak, jak jsme mu mohli vyjít víc vstříc. Ale to se bohužel nestalo. Ten strašný smutek spojený se vztekem i výčitkami vůči němu i vůči sobě, co jsme mohli udělat jinak, je v nás pořád.

Jak vnímaly Filipův čin vaše děti?

Naše kluky to hrozně zasáhlo. Vyrůstali spolu, trávili jsme společně prázdniny, jezdili na dovolené. Filip se dokonce chystal, že by šel bydlet k nám do Prahy, kde chtěl studovat.

On byl ještě na základní škole?

Chodil do deváté třídy, chystal se na střední. Bylo mu necelých patnáct, když to udělal. Filip se hlásil na konzervatoř, kam se bohužel nedostal. Domlouvala jsem mu proto soukromé hodiny zpěvu, aby následující rok mohl využít k přípravě. Filip se tvářil, že to bude skvělé. To bylo týden před jeho sebevraždou. Víkend, kdy se to stalo, jsme měli všichni přijet slavit rodinné narozeniny, akorát že děti one-

Ester Janečková s rodinou - s manželem Zdeňkem, nejstarším synem Kríštofem a dcerou Sárkou.

Úplný ideál nastane, když se nebude rozlišovat, jestli je člověk homosexuál nebo heterosexuál, protože je to prostě člověk.

ba pomoci. Kamarád Czeslaw Walek mi řekl, že už nějakou dobu přemýšlí o založení poradny pro gaye a lesby. A tak jsme založili S barvou ven.

Jak poradna funguje?

Poradna začala fungovat rok po Filipově smrti, teď už běží čtyři roky. Najdete ji na stránkách www.sbarvouven.cz. Poradna má dvacet mentorů, což jsou gayové, lesby, transsexuálové i rodiče. Mezi mentory je i moje sestra. Většina mentorů sama prošla těžkým obdobím, řešili své sebedpřijetí, coming out, šikanu ve škole. Máme mentory, kteří už byli ženatí a až potom si uvědomili svou orientaci. Každý mentor má na stránkách své video, kde se představuje a sděluje svůj příběh, jde tedy s barvou ven. Klient si může vybrat, s kým chce být v kontaktu.

Poradna probíhá výhradně formou chatu?

Je to e-mailová poradna. Když klient napíše, mentor mu nejspíše do čtyřadvaceti hodin odpoví, často i mnohem dříve.

Jsou vaši mentoři psychologové?

Nejsou to odborní psychologové, ale jsou školeni psychology, kteří s námi spolupracují. Mentoři nemají udělovat rady, spíše je to takové provázení. Klienti, kteří se na nás obracejí, velmi často mluví o svých problémech vůbec poprvé. Možná je pro ně snazší řešit toto téma s někým, kdo je pro ně anonymní a kdo má podobnou zkušenost, kdo je tím může provést a povzbudit je.

Kolik klientů se na poradnu obrátilo?

Za čtyři roky se na nás obrátily skoro tři tisíce klientů. Mentoři napsali kolem šedesáti tisíc zpráv. Nejvíce se na nás obracejí lidé mezi patnáctým a devatenáctým rokem, ale hned na druhém místě jsou to klienti ve věku jedenáct až patnáct let. V tomto věku je nejčastějším tématem ujasnění si své vlastní sexuality a sebedpřijetí. Přijmout sám sebe je ten nejtěžší coming out.

mocněly, takže se oslava zrušila. Kdyby proběhla, nejspíše bychom spali ve Filipově pokoji, on by neměl soukromí a prostor pro přemítání. Kdyby se nezabil tenhle den, tak by se to třeba nestalo. To si člověk nikdy nepřestane říkat.

Byl to plánovaný čin, nebo spíš chvilkový zkrat?

Bylo to plánované, i když nevíme, jak dlouhodobě. Filip po sobě zanechal dlouhý třístránkový dopis na rozloučenou, což pro něj jako pro dyslektika muselo být náročné. Kromě toho seřadil půjčené knížky s instrukcemi, komu je máme vrátit, nebo vypsál hesla ke svému mailu a facebookovému profilu, abychom je mohli zrušit. A také si před smrtí připravil oblečení, které chce do rakve.

Z toho úplně mrazí. Co psal v dopise na rozloučenou?

V tom dopise vlastně udělal hlavní coming out. Prohlásil, že nechce žít ve společnosti, která je nenávislná vůči homosexuálům. Napsal, že ví, že se narodil do nejlepší rodiny, do jaké mohl, že nás má všechny rád, ale že obava ze společnosti je větší. Psal, že nám nechce ublížit, že nás nerad opouští, ale že to prostě udělat musí. Každému ještě navíc připojil moc hezký osobní vzkaz. Na konci dopisu uvedl, že bude rád, když jeho čin aspoň trochu změní myšlení netolerantních lidí. Žádal nás, ať vykřičíme do světa, co se stalo.

Jeho přání tedy plníte...

Ale není to vůbec jednoduché, protože niterně jde o tak bolestnou věc, která se hodně těžko křičí do světa. Nicméně, po Filipově smrti jsem udělala jeden rozhovor, kterého se chytil bulvár. Začaly se objevovat další články, což na jednu stranu způsobilo, že se to doneslo k vícero lidem, kteří o tom třeba začali přemýšlet. Na druhou stranu se tím celá naše rodina stala

zranitelnější. Novináři z bulváru tehdy chodili za Filipovými rodiči do práce nebo za jeho sourozenci do školy. Bylo to těžké období. Do toho se pod články objevovaly anonymní diskusní příspěvky, které byly strašné. Ale zase to způsobilo, že se mi na jednou začali na Facebook a mail ozývat mladí lidé, kteří psali, že jsou v podobné situaci jako Filip, že nevědí, co mají dělat, jestli bych jim nemohla poradit. Snažila jsem se všem odpovídat, ale za prvé jsem sama neměla zkušenost s coming outem a navíc jsem to ani nestíhala. Konzultovala jsem proto jednotlivé příběhy se svými kamarády z Prague Pride a začali jsme mluvit o tom, že by těm lidem bylo potře-

Ester Janečková (* 1972)

Herečka a moderátorka vystudovala střední zdravotnickou školu, poté DAMU. V České televizi uvádí magazín Sama doma či pořad Pošta pro tebe. Angažuje se také v různých dobročinných projektech. Podpořila například kampaň Odsouzení.cz, která poukazovala na velký počet dětí v kojeneckých ústavech a dětských domovech. Po tragické smrti svého synovce Filipa Havlíčka spoluzaložila poradnu S barvou ven (www.sbarvouven.cz), určenou pro homosexuály, bisexuály a transsexuály.

Filip Havlíček se ve čtrnácti letech rozhodl dobrovolně odejít ze světa.

Obracejí se na vaši poradnu i lidé v tak hluboké krizi, jako byl Filip? To pak jen mailování asi nestačí.

Obracejí se na nás i lidé, kteří jsou v hodně těžké situaci. Proto jsou naši mentoři školeni, aby poznali, jestli je klient třeba v depresi, i když on sám to nevysloví. Také máme tři zkušené psychology, kteří jsou připraveni případně převzít konverzaci. Na stránkách také visí seznam terapeutů, kteří pracují s dospívajícími a jsou tzv. gay friendly. Je to možná překvapující, ale ještě zdaleka ne všichni psychotherapeuti jsou tomuto tématu otevření. Klientům, kteří jsou na tom opravdu špatně, doporučujeme, aby vyhledali pomoc typu emergency, tedy RIAPS nebo Centrum krizové intervence.

Co by měl dělat učitel na základní škole, když se mu žák svěřil, že je gay?

Na naši poradnu se už obrátili někteří učitelé, kteří to řešili. Celkově je důležité, aby tohle téma nebylo tabu. Když přijde žák s tímhle problémem za učitelem, ukazuje to, že učitel má jeho obrovskou důvěru. Je důležité důvěru nezklamát, nebýt šokovaný, nešířit nic dál a připravit se na to, že učitel bude po nějakou dobu zájmovým důvěrníkem. Hlavní je ubezpečit žáka, že se tím, jakou má sexuální orientaci, neproměnil. Je důležité, jaký je člověk, a ne jestli má rád holky, nebo kluky.

Jako učitel pozorují žáky, o nichž si myslím, že jsou gayové. Někteří se to snaží ukryvat, obklopují se děvčaty, jiní se chovají naopak přehnaně afektovně, na třídní focení si schválně vezmou růžovou mikinu s Justinem Bieberem, což pak provokuje reakce okolí.

Je to trochu nepochopitelné, když takhle upoutávají pozornost. Ono je těch projevů homosexuality hodně. Člo-

věk může být překvapený, že ten, kdo byl nejvíc homofobní, je sám gay. Zastírá to zase druhou cestou. Ale pubertální období je celkově těžké. A když děti ještě řeší tohle téma, mohou se projevat dost nepochopitelně a nesrozumitelně vůči svému okolí.

Byl váš synovec Filip, který navíc navštěvoval venkovskou školu, vystaven posměchu a šikaně?

I v jeho škole létaly žerty a nadávky na homosexualitu, jak jsem mluvila s jeho spolužáky, ale nebyly určeny přímo na něj. Šíkana se tam nevyskytla. Filip byl ve třídě oblíbený, byl tak trochu třídní kašpar. A měl spolužačku, které se svěřil. V jeho rozhodnutí myslím hrálo velkou roli to, že si nedovedl představit svůj dospělý život. Když se svěřil své sestře, říkal, že má strach, jestli bude mít věrný vztah, protože si myslel, že gayové s tím mají potíže. Chtěl mít rodinu a děti. Zároveň pro něj bylo hodně znejistující církevní prostředí, z kterého vycházela jeho rodina. V katolické církvi je tohle téma pořád ještě někdy tabuizované.

Filip byl věřící?

Byl věřící stejně jako celá rodina, ale v jednu chvíli se s rodiči domluvil, že už do kostela chodit nechce, tak ho nenutili.

Přála bych si, aby mladí lidé, ať už jsou gayové, nebo nejsou, měli důvěru v tenhle svět.

U věřících lze totiž docela snadno vyvolat pocit, že nejsou dost dobří. Když nám Filip odkázal svoje věci, podívali jsme se do jeho mobilu. Poslední věta, kterou napsal na internet, byla: „Bůh miluje také homosexuály.“ Tohle téma ho páli- lo. Když si člověk tuto větu zadá do vyhledávače, objeví se tam spousta nenávistných ultrakatolických odkazů na to, že homosexualita je špatná a hříšná. To bylo poslední, co hledal na internetu, což mu nedodalo moc síly žít.

Miluje Bůh i homosexuály?

Sto procentně. Jsem o tom přesvědčená, když je stvořil. Myslím si, že úplný ideál nastane, když se nebude rozlišovat, jestli je člověk homosexuál, nebo heterosexuál, protože je to prostě člověk. Sexuální orientace není podstatná. Nedávno jsem dělala do televize rozhovor s mentorem naší poradny. Ptala jsem se ho před natáčením, jestli mu nebude vadit mluvit o jeho coming outu. On že ne, ale že jeho coming out byl velmi nudný. Odvětila jsem, to je optimum, ke kterému by se mělo dospět. Aby nebyla výjimečná událost, že je někdo gay nebo lesba, prostě je to člověk, který dobře zpívá, má rád fotbal a chodí s Frantou nebo Františkou. K tomu se může dospět, když se coming out stane běžným, když se nebudeme pozastavovat nad tím, že se na ulici drží dva kluci za ruku. Oni na sebe nechtějí strhnout pozornost nebo provokovat, mají potřebu chytit se za ruku stejně jako já se svým mužem. Jejich vztah není menší nebo jiný.

Vy jste také věřící. Doufáte, že se s Filipem opět setkáte?

Ano, doufám.

Co mu řeknete?

Občas k němu mluvím už teď, i když se nevidíme. Až se setkáme, skočím mu kolem krku. Nezlíbím se už na něj. Zprvu jsem jeho smrt vůbec nechápala, a tak jsem se zlobila na něj i na sebe. Je mi hrozně líto času, který jsme mohli tady spolu trávit. Věřím tomu, že mohl žít krásný život. Mrzí mě, že jsme mu v tom nepomohli. Ale zároveň mu řeknu, že ho chápu. Je důležité přijmout člověka i s tím, že to bylo jeho rozhodnutí, byť bylo tak strašně zásadní a závažné. Přála bych si, aby se to už nemuselo stávat, aby mladí lidé, ať už jsou gayové, nebo nejsou, měli důvěru v tenhle svět, aby si dokázali říct o pomoc, když je jim těžko. Je totiž pravděpodobné, že bude líp, když se překoná těžké období. To bych mu možná řekla. Škoda že jsi to nezkusil, my bychom ti rádi pomohli.